

Az Európai Táj Egyezmény

Preambulum

Az Európa Tanács jelen Egyezményt aláíró tagjai,

Figyelembe véve, hogy az Európa Tanács célja tagjai egységének erősítése azért, hogy megőrizzék és megvalósítsák a közös örökségüket jelentő eszméket és elveket és azt, hogy e cél eléréséhez főleg gazdasági és társadalmi célú egyezményeken át vezet az út;

Azzal a szándékkal, hogy társadalmi igényeken, gazdasági tevékenységeken és a környezet harmonikus és kiegyensúlyozott kapcsolatán alapuló fenntartható fejlődést érjenek el;

Megállapítva, hogy a táj fontos közérdekű szerepet tölt be kulturális, ökológiai, környezeti és szociális téren, és a gazdasági tevékenységeket segítő erőforrásként működik, amelynek védelme, kezelése és tervezése új munkahelyeket teremthet;

Annak tudatában, hogy a táj elősegíti a helyi kulturális fejlődést és alapvető eleme az európai természeti és kulturális örökségnek, továbbá hozzájárul az emberek jólétéhez és az európai identitás megerősítéséhez;

Felismerve, hogy a táj egyformán fontos része az emberek életminőségének mindenhol: városon és falun, leromlott és kiváló állapotú területeken, a különlegesen szépek tartott és ilyen adottság nélküli helyeken;

Megállapítva, hogy a mezőgazdaság, az erdészet, az ipari és ásványbányászati technikák, a regionális tervezés, várostervezés, a közlekedés és szállítás, az infrastruktúra, az idegenforgalom és a szabadidő eltöltése terén lezajlott változások és, általában véve azok a változások, amelyek a világgazdaságban végbemennek, sok esetben felgyorsítják a táj átalakulását;

Azzal a szándékkal, hogy választ adjunk az emberek közös óhajára, hogy kiemelkedő értékű tájakban gyönyörködhessenek, és aktív szerepet játszassanak a táj formálásában ;

Abban a meggyőződésben, hogy a táj kulcsszerepet játszik az egyén és a társadalom jólétében és, hogy annak védelme, kezelése és tervezése mindenki számára jogokat biztosít, és mindenkire kötelezettségeket ró;

Figyelembe véve a nemzetközi szinten már meglevő, a természeti és kulturális örökség védelméről és kezeléséről, a regionális és települési tervezésről, a helyi önkormányzati és határ menti együttműködésről szóló jogszabályokat, különös tekintettel a következőkre: Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről (Bern, 1979. szeptember 19.), Egyezmény az európai építészeti örökség védelméről (Granada, 1985. október 3.), Régészeti örökség védelméről szóló európai egyezmény (módosított változat) (Valletta, 1992. január 16.), Európai keretegyezmény a területi önkormányzatok és közigazgatási szervek határ menti együttműködéséről (Madrid, 1980. május 21.) és annak kiegészítő jegyzőkönyvei, Helyi önkormányzatok európai chartája (Strasbourg, 1985. október 15.), Egyezmény a biológiai sokféleségről (Rio, 1992. június 5.), Egyezmény a világ kulturális és természeti örökségének védelméről (Párizs, 1972. november 16.), valamint Egyezmény az információk elérhetőségéről, a társadalom részvételéről a döntéshozatalban és a jogorvoslati lehetőségekről a környezetvédelemben (Aarhus, 1998. június 25.);

Felismerve, hogy az európai tájak minősége és sokfélesége közös érték, és fontos cél, hogy védelme, kezelése és tervezése céljából az érdekeltek együttműködjenek;

Attól a szándéktól vezettetve, hogy létrejöhessen egy olyan új jogszabály, amely kizárólag Európa valamennyi tájának védelmével, kezelésével és tervezésével foglalkozik,

a következőkben állapodtak meg:

I. Fejezet - Általános rendelkezések

1. Cikk - Meghatározások

A jelen Egyezményben:

- a. „Táj az ember által érzékelt terület, amelynek jellege természeti tényezők és/vagy emberi tevékenységek hatása és kölcsönhatása eredményeként alakult ki;
- b. „Táj-politika” az illetékes hatóságok olyan általános elveit, stratégiáját és irányelveit jelenti, amelyek lehetővé teszik a tájak védelmét, kezelését és tervezését szolgáló intézkedések megtételét;
- c. „Táj minőségére vonatkozó célkitűzés” egy adott táj esetében arra vonatkozik, amikor az illetékes hatóságok megfogalmazzák a lakosságnak a környékbeli táj jellemzőire vonatkozó igényeit.
- d. „A táj védelme” a táj jelentős vagy jellemző sajátosságainak megőrzésére és fenntartására vonatkozik. Örökségi értékét a táj természeti adottságai és/vagy az emberi tevékenységek révén kialakult elemeinek jellemző összetétele adja;
- e. „A táj kezelése” a fenntartható fejlődés szempontjából olyan tevékenységet jelent, amelynek célja a táj rendszeres fenntartása. Célja, hogy a társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatok által előidézett változásokat irányítsa és összhangba hozza;
- f. „A táj tervezése” olyan céltudatos tevékenységet jelent, amelynek célja a táj fejlesztése, helyreállítása vagy új létesítése.

2. Cikk - Az Egyezmény hatálya

A 15. cikk rendelkezéseinek megfelelően, ez az Egyezmény a Felek teljes területére vonatkozik, és érvényes mind a természeti, vidéki, városi és városkörnyéki térségekre. Ide értendők a szárazföld, az édesvizek és a tengeri területek is. Magába foglalja mind a kiemelkedő mind az átlagos vagy leromlott állapotú tájakat is.

3. Cikk - Az Egyezmény céljai

Az Egyezmény célja, hogy elősegítse a táj védelmét, kezelését és tervezését valamint, hogy hozzájáruljon a tájak vonatkozásában megvalósuló európai együttműködéshez.

II. Fejezet - Nemzeti szintű intézkedések

4. Cikk - Jogkörök megoszlása

A Felek az Egyezményt, különösen annak 5. és 6. cikkét saját nemzeti hatalommegosztási rendszerüknek, alkotmányos elveiknek és közigazgatási rendszerüknek megfelelően hajtják végre. Tiszteletben tartják a szubszidiaritás elvét és a Helyi önkormányzatok európai kartáját. A Felek a jelen Egyezmény végrehajtását egybehangolják saját politikáikkal anélkül, hogy csorbítanák eme Egyezmény hatályát.

5. Cikk - Általános intézkedések

A Felek vállalják, hogy

- a. törvényben rögzítik, hogy a tájak elengedhetetlen összetevői az emberek környezetének, kifejezik közös kulturális és természeti örökségük sokféleségét, és identitásuk alapját képezik;
- b. olyan táj-politikát alakítanak ki és váltanak valóra, amelynek célja a táj védelme, kezelése és tervezése. Ehhez a 6. cikkben ismertetett egyedi intézkedéseket alkalmazzák;
- c. kialakítják a részvételhez szükséges eljárásokat a társadalom tagjai, a helyi és a regionális hatóságok, valamint más érdekelt felek számára, amelyek érdekeltek a fenti b. bekezdésben említett táj-politika meghatározásában és végrehajtásában;
- d. a tájat beépítik regionális és várostervezési, továbbá kulturális, környezetvédelmi, mezőgazdasági, szociális és gazdasági, valamint minden olyan egyéb politikájukba, amelynek közvetlen vagy közvetett hatása lehet a tájakra.

6. Cikk - Egyedi intézkedések

A. A téma iránti fogékonyság növelése

Mindegyik Fél vállalja, hogy növeli a civil társadalom, az egyéb nem állami szervezetek és az állami hatóságok fogékonyságát a tájak értéke és szerepe iránt, valamint abban a tekintetben, hogy e téren változásokra van szükség.

B. Képzés és oktatás

Mindegyik Fél vállalja, hogy elősegíti

- a. a tájak értékeléséhez és működtetéséhez értő szakértők képzését;
- b. multidiszciplináris képzési programok megszervezését a táj-politika, a táj védelme, kezelése és tervezése terén az állami vagy a magánszektorban tevékenykedő szakemberek és az érintett társadalmi szervek számára;
- c. iskolai és egyetemi tanfolyamok megtartását, amelyek az adott szakterületen a tájak értékeit, valamint a tájak védelmével, kezelésével és tervezésével összefüggő kérdéseket taglalják.

C. Számbavétel és értékelés

1. Az érdekelt felek aktív részvételével, az 5. c. szakasz figyelembevételével, abból a célból, hogy bővüljenek a tájakról összegyűlt ismeretek, mindegyik Fél vállalja, hogy

- a.
  - i) számba veszi a területén található tájakat;
  - ii) elemzi jellemző vonásait, valamint azokat a hatásokat, amelyek alakítják őket
  - iii) számon tartja a változásokat;
- b. értékeli az így számba vett tájakat, figyelembe véve az értékeket, amelyeket az érdekelt felek és az érintett lakosság nekik tulajdonít.

2. E számbavétel és értékelés folyamatai a tapasztalatok és a módszerek cseréjén alapulnak, melyre a Felek között európai szinten a jelen Egyezmény 8. cikke alapján kerül sor.

D. A táj minőségére vonatkozó célkitűzések

Mindegyik Fél vállalja, hogy a számba vett és értékelt tájai számára minőségi célkitűzéseket határoz meg. Erre az 5. c. szakasz alapján lefolytatott nyilvános vita nyomán kerül sor.

E. Végrehajtás

Ahhoz, hogy a táj-politika célkitűzései megvalósuljanak, mindegyik Fél olyan eszközöket vezet be, amelyek elősegítik a tájak védelmét, kezelését és/vagy tervezését.

III. Fejezet - Európai együttműködés

7. Cikk - Nemzetközi politikák és programok

A Felek vállalják, hogy együttműködnek a nemzetközi politikák és programok tájat érintő vonatkozásainak vizsgálatában és, ahol ezt szükségesnek látják, javasolják azok kiegészítését a tájra vonatkozó szempontokkal.

8. Cikk - Kölcsönös segítség és információcsere

A Felek vállalják, hogy együttműködnek annak érdekében, hogy hatékonyabbá tegyék a jelen Egyezmény alapján tett intézkedéseiket. Különösen:

- a. tudományos és technikai segítséget nyújtanak egymásnak a tájra vonatkozó ügyekben tapasztalatok és kutatási eredmények összegyűjtésével és cseréjével;
- b. elősegítik a tájjal foglalkozó szakemberek cseréjét, elsősorban képzési és tájékoztatási célokból;
- c. információt cserélnek minden, a jelen Egyezmény rendelkezéseiben szereplő kérdésről.

9. Cikk - Határokon átnyúló tájak

A Felek ösztönzik a határokon átnyúló együttműködést helyi és regionális szinten és, ahol ez szükséges, közös, a tájat érintő programokat állítanak össze és valósítanak meg.

10. Cikk -Az Egyezmény végrehajtásának nyomon követése

1. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága azzal bízta meg az Európa Tanács Alapszabályának 17. cikke alapján működő illetékes szakértői bizottságokat, hogy kísérik figyelemmel az Egyezmény végrehajtását.
2. A szakértői bizottságok üléseit követően az Európa Tanács főtitkára jelentést tesz a Miniszteri Bizottság számára az elvégzett munkáról és az Egyezmény érvényesüléséről.
3. Az illetékes szakértői bizottságok javaslatot tesznek a Miniszteri Bizottság részére az Európa Tanács Táj Díja odaítélésének feltételeiről és szabályairól.

11. Cikk - Az Európa Tanács Táj Díja

1. Az Európa Tanács Táj Díja helyi vagy regionális önkormányzatoknak és azok társulásainak adományozható, amelyek jelen Egyezmény valamelyik aláírója táj-politikája részeként olyan politikát vagy intézkedéseket valósított meg az adott táj védelmére, kezelésére és/vagy tervezésére, amely tartósan hatékonynak bizonyult és így példaként szolgálhat Európa egyéb területi önkormányzatai számára. A kitüntetés olyan nem kormányzati szerv számára is adományozható, amely különösen sokat tett egy adott táj védelméért, kezeléséért vagy tervezéséért.
2. A Felek az Európa Tanács Táj Díjáért a 10. cikkben említett szakértői bizottságoknál folyamodhatnak. Az érintett határ menti helyi és regionális önkormányzatok és társulásaik akkor folyamodhatnak, ha a tárgyban szereplő tájat közösen kezelik.
3. A 10. cikkben említett szakértői bizottságok javaslata nyomán a Miniszteri Bizottság meghatározza és közzéteszi az Európa Tanács Táj Díja odaítélésének ismérveit, kialakítja a vonatkozó szabályokat, és adományozza a díjat.
4. Az Európa Tanács Táj Díja arra ösztönzi a kitüntetetteket, hogy biztosítsák az érintett tájak területének fenntartható védelmét, kezelését és/vagy tervezését.

IV. Fejezet - Záró rendelkezések

12. Cikk - Az Egyezmény és egyéb jogszabályok viszonya

A jelen Egyezmény rendelkezései nem enyhíthetik más olyan, a tájak védelmére, kezelésére és tervezésére vonatkozó, és ezen Egyezménynél szigorúbb rendelkezéseket, amelyek meglévő, vagy a későbbiek megalkotandó nemzeti vagy nemzetközi jogszabályokban találhatóak.

13. Cikk - Aláírás, megerősítés és hatályba lépés

1. Az Egyezmény aláírásra nyitva áll az Európa Tanács tagállamai számára. Az Egyezményt meg kell erősíteni, el kell fogadni, vagy jóvá kell hagyni. A megerősítésről, elfogadásról vagy a jóváhagyásról szóló okiratokat letétbe kell helyezni az Európa Tanács főtitkáránál.

2. Az Egyezmény annak a hónapnak az első napján lép hatályba, amely egy három hónapos időszakot követ az után, hogy az Európa Tanács tíz tagállama az előző bekezdés rendelkezései szerint kifejezte egyetértését az Egyezményhez való csatlakozással.

3. Az olyan aláíró tagállam tekintetében, amely az Egyezmény hatálybalépése után fejezi ki csatlakozási szándékát, az Egyezmény annak a hónapnak az első napján lép hatályba, amely a megerősítési, elfogadási vagy jóváhagyási okirat letétbe helyezésének napja utáni három hónapos időszakot követi.

14. Cikk - Csatlakozás

1. Az Egyezmény hatálybalépése után az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága az Európa Tanács Alapszabályának 20.d cikke szerint hozott többségi határozattal és a Bizottságban tanácskozási joggal rendelkező államok képviselőinek egyhangú határozatával felhívhatja az Európai Közösséget és bármely európai államot az Egyezményhez való csatlakozásra, amely nem tagja az Európa Tanácsnak.

2. Bármely csatlakozó állam vagy az Európai Közösség számára az Egyezmény annak a hónapnak az első napján lép hatályba, amely a csatlakozási okiratnak az Európa Tanács főtitkáránál történő letétbe helyezésének napját követő három hónapos időszak lejártá után következik.

15. Cikk - Területi hatály

1. Bármely állam vagy az Európai Közösség az aláíráskor vagy a megerősítési, elfogadási, jóváhagyási vagy csatlakozási okirat letétbe helyezése alkalmával meghatározhatja azokat a területeket, ahol az Egyezményt alkalmazni fogja.

2. Bármely Fél az Európa Tanács főtitkárához címzett nyilatkozattal bármilyen későbbi időpontban kiterjesztheti az Egyezmény alkalmazását e nyilatkozatban meghatározott bármely más területre. Az ilyen területet illetően az Egyezmény annak a hónapnak az első napján lép hatályba, amely a főtitkárnak átadott ilyen nyilatkozat napját követő három hónapos időszak lejártá után következik.

3. Bármely Fél, a fenti két bekezdés alapján tett nyilatkozatot, a nyilatkozatban meghatározott bármely területet illetően, vissza lehet vonni a főtitkárhoz intézett bejelentéssel. A visszavonás annak a hónapnak az első napján lép hatályba, amely a főtitkárhoz intézett bejelentés kézhezvételének napját követő három hónapos időszak lejártá után következik.

16. Cikk - Az Egyezmény felmondása

1. Bármely Fél bármikor felmondhatja az Egyezményt az Európa Tanács főtitkárához címzett értesítéssel.

2. Az ilyen felmondás annak a hónapnak az első napján lép hatályba, amely a főtitkárnak benyújtott értesítés kézhezvételének napja utáni három hónapos időszak lejártát követi.

17. Cikk - Módosítások

1. Bármely Fél, vagy a 10. cikkben említett szakértői bizottságok javasolhatják jelen Egyezmény módosítását.

2. A módosításról szóló értesítést az Európa Tanács főtitkárához kell eljuttatni, aki azt továbbítja az Európa Tanács tagállamainak, jelen Egyezmény részeseinek, valamint bármely olyan európai országnak, amely az Európa Tanácsnak ugyan nem tagja, de a 14. cikk alapján felhívást kapott arra, hogy csatlakozzon eme Egyezményhez.

3. A 10. cikkben említett szakértői bizottságok megvizsgálják a beterjesztett módosítási javaslatokat, majd a Felek képviselői háromnegyedes többsége által elfogadott szövegváltozatot elfogadásra benyújtják a Miniszteri Bizottságnak. Miután a Miniszteri Bizottság az Európa Tanács Alapszabálya 20.d pontjában előírt többséggel és a Bizottságban tanácskozási joggal rendelkező államok képviselőinek egyhangú határozatával elfogadta a módosítási javaslatot, a szöveget elfogadásra a Felekhez továbbítják.

4. A módosítások azon Felek számára lépnek hatályba, amelyek elfogadták azokat annak a hónapnak az első napján, amely három hónappal követi azt az időpontot, amikor három Európa tanácsi tag értesítette a főtitkárt azok elfogadásáról. Azon Felek tekintetében, akik később fogadják el a módosításokat, e módosítások annak a hónapnak az első napján lépnek életbe, amely három hónappal követi azt az időpontot, amikor e Felek értesítették a főtitkárt a módosítások elfogadásáról.

18. Cikk - Értesítések

Az Európa Tanács főtitkára tájékoztatja az Európa Tanács tagállamait és az Európai Közösségnek eme Egyezményhez csatlakozott tagállamait a következőkről:

- a. minden aláírásról;
- b. a megerősítési, az elfogadási, a jóváhagyási vagy a csatlakozási okiratának letétbe helyezéséről;
- c. az Egyezmény hatálybalépésének bármely időpontjáról, a 13., 14. és 15. cikk szerint;
- d. a 15 cikk alapján tett bármely nyilatkozatról;
- e. a 16. cikk alapján történt bármely felmondásról;
- f. módosításra tett bármilyen javaslatról, a 17. cikk alapján elfogadott bármilyen módosításról, valamint arról, hogy az mikor lép hatályba;
- g. jelen Egyezményre vonatkozó minden egyéb intézkedésről, értesítésről vagy közlésről.

Ennek hitelével, a kellő felhatalmazással rendelkező alulírottak az Egyezményt aláírták.

Kelt, Firenzében, 2000. október 20. napján, egyaránt hiteles angol és francia nyelvű változatban, egy példányban, amelyet letétbe helyeznek az Európa Tanács Levéltárában. Az Európa Tanács főtitkára hiteles másolatokat küld az Európa Tanács minden tagállamának, más államoknak és az Európai Közösségnek, amennyiben azok felhívást kapnak az Egyezményhez való csatlakozásra.

Indoklás

I. Az Egyezmény létrejöttének háttere

1. 1994 márciusában, néhány hónappal az Európa Tanács Európai Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa (CLRAE) első plenáris ülését megelőzően, annak elődje, az

Európai Helyi és Regionális Önkormányzatok Állandó Konferenciája elfogadta 256. számú (1994) határozatát a Mediterrán Térségek Harmadik Konferenciájának megtartásáról. E határozatban az állandó konferencia felszólította utódját, a CLRAE-t, hogy: „a Mediterrán Táj Charta alapján – amelyet Sevilleben fogadtak el Andalúzia (Spanyolország, Languedoc-Roussillon (Franciaország) és Toscana (Olaszországi régióinak képviselői – dolgozzon ki egy keretmegállapodást Európa egésze természeti és kulturális tájainak kezelésére és védelmére”.

2. Egy évvel később, az európai környezetvédelmi miniszterek Dobrišban, 1991 júniusában tartott konferenciája nyomán, az Európai Unió Környezetvédelmi Ügynöksége közzétette az Európa környezete: a dobrísi értékelés c. kiadványát. Ebben átfogó elemzést nyújt a tágabb értelemben vett Európa akkori környezeti állapotáról és a jövőbeni kilátásokról. E mű nyolcadik fejezete a különféle tájakkal foglalkozik, és a következtetések között kifejezi a reményt, hogy az Európa Tanács vezető szerepet játszik majd egy, a vidéki tájakkal foglalkozó egyezmény kidolgozásában.

3. 1995-ben a Nemzetközi Természetvédelmi Unió (IUCN) közzétette a Parkok védelmében: az európai védett területek érdekében kifejtett tevékenységek c. művet. E kiadvány elkészítését támogatta többek között a svéd Környezetvédelmi Ügynökség, a holland Mezőgazdasági, Területfejlesztési és Halászati Minisztérium, a norvég Környezetvédelmi Minisztérium, a vidék fejlesztésére szakosodott brit központi intézmény (British Countryside Commission), a német Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Atomreaktor-biztonsági Minisztérium, a francia Környezetvédelmi Minisztérium és a Természetvédelmi Világalap (WWF). Ez a szöveg szorgalmazza, hogy szülessen nemzetközi egyezmény az európai vidéki táj védelméről és, hogy ebben az Európa Tanács vegyen részt.

4. Fenti javaslatok és a növekvő társadalmi igény nyomán a CLRAE úgy döntött, hogy elkészíti egy európai táj-egyezmény tervezetét, amelyet aztán jóváhagyás végett benyújt az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának. 1994 szeptemberében a CLRAE ad hoc szerkesztőbizottságot állított fel. Tagjai a CLRAE Helyi Önkormányzatok Kamarája és a Regionális Önkormányzatok Kamarája soraiból kerültek ki. Első ülésükre az év novemberében került sor. A konzultációs és részvételi elvek figyelembevételével, több nemzetközi, nemzeti és regionális szerv és program képviselőit is bevonták a bizottság munkájába. Az érintett szervezetek között ott volt az Európa Tanács Kulturális Örökség Bizottsága (CC-PAT), az Európa Tanács Biológiai és a Táj Sokféleséggel foglalkozó bizottsága (CO-DBP), az Unesco Világörökség Bizottsága, az IUCN, az Európai Unió Régiók bizottsága és Bizottsága (Commission), a Páneurópai biológiai és a Táj Sokféleség Stratégiájának Irodája, valamint a következő régiók képviselői: Andalúzia (Spanyolország), Languedoc-Roussillon (Franciaország) és Toscana (Olaszország).

5. Mivel a téma igen összetett és más-más módon jelenik meg az egyes országok jogszabályaiban, első lépésben a szerkesztőbizottság az egyezmény tervezetét nem jogi nyelvezetben fogalmazta meg, és összehasonlító tanulmányt készített az európai tájakról szóló joganyagról. E tanulmány célja az volt, hogy képet adjon a jogi helyzetről és a gyakorlatról a tájvédelem, az igazgatás és a tervezés terén az Európa Tanács tagállamaiban.

6. Munkája során ezen túl a szerkesztőbizottság folyamatosan hivatkozott a kérdéssel foglalkozó nemzeti és nemzetközi jogszabályokra. Ezek közé tartozik az Unesco Egyezmény a világ kulturális és természeti örökségéről, Egyezmény az európai építészeti örökség védelméről, Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről, Európai egyezmény a régészeti örökség védelméről, a Miniszteri Bizottság 95 (9) sz. ajánlása a kulturális táji területek átfogó megőrzéséről mint a táj-politika egyik összetevőjéről, a Miniszteri Bizottság 79 (9) ajánlása a természeti tájak számbavételéről és a védelmüket szolgáló értékelő kártyáról, a Mediterrán Táj Charta, az Európai Unió

szabályozása az olyan mezőgazdasági termelési módszerekről, amelyek összhangban állnak a környezetvédelem és a vidéki területek állagmegóvási követelményeivel, az Európai Közösség irányelve a természetes élőhelyek és a vadon élő állatok és növények megőrzéséről, az Európai Közösség irányelve a környezetre gyakorolt hatások értékeléséről, valamint egyéb fontos nemzeti, Európai Közösségi és nemzetközi jogszabályok.

7. A demokratikus döntéshozatali módszerek betartása végett és figyelembe véve a táji értékek egyediségét, összetettségét és sokféleségét, valamint azt, hogy a tájaknak milyen sokféle igénynek kell megfelelniük, a szerkesztőbizottság két meghallgatást tartott Strasbourgban, az Egyezmény megfogalmazására vonatkozó konzultációs program részeként. Az elsőre 1995. november 8-án és 9-én került sor. Ezen az érintett magán és állami, nemzeti és regionális tudományos testületek, valamint a tárgyban érintett európai nem kormányzati szervek vettek részt. A másodikon, 1997. március 24-én, az érintett nemzetközi szervezetek és regionális önkormányzatok képviselői voltak jelen.

8. E meghallgatásokat követően, a Strasbourgban 1997. június 3--5. között tartott 4. plenáris ülésen, a CLRAE 53. (1997) sz. határozatával elfogadta az Európai Táj Egyezmény előzetes tervezetét. A nem jogi szaknyelven megírt egyezménytervezet és a már fentebb említett összehasonlító tanulmány az egyes európai országok tájakat érintő joganyagáról függelékként bekerült a határozat indoklásába [CG (4) 6, Part II].

9. Ugyanezen a 4. plenáris ülésen 31. számú ajánlásával (1997) a CLRAE azzal az igénnyel fordult az Európa Tanács Parlamenti Közgyűléséhez, hogy vizsgálja meg az Európai Táj Egyezmény előzetes tervezetét 53. (1997). számú határozatában, dolgozza ki véleményét és, amennyiben lehetséges, támogassa azt. Ugyanígy véleményt és támogatást kért a CLRAE az Európai Unió Régiók Bizottságától.

10. Mielőtt az Európai Táj Egyezményt elfogadásra ajánlotta volna a CLRAE, szintén az 53. sz. (1997) határozatában úgy döntött, hogy kikéri az egyes országok érintett minisztériumainak a véleményét. Ennek megfelelően megbízta a szerkesztőbizottságot, hogy szervezzen egy konzultatív konferenciát a minisztériumok képviselői és olyan nagyobb nemzetközi nem kormányzati szervezetek számára, amelyek rendelkeztek gyakorlati szakismeretekkel a tájakat érintő ügyekben.

11. Ezt a fontos konferenciát az olasz Kulturális Örökség és Környezeti Értékek Minisztériuma meghívására Firenzében (Olaszország) tartották meg 1998. április 2-4. között.

12. A konferencián konstruktív párbeszéd alakult ki az Európa Tanács tagországaiban a tájak ügyeivel foglalkozó államigazgatási szerveinek képviselői között. Különösen annak a nyílt és közvetlen eszmecserének köszönhetően, amely a szerkesztőbizottság, a munkáját segítő szakértők és tájak ügyeivel foglalkozó minisztériumi tisztségviselők között kialakult, a CLRAE értesülhetett az egyes országok kívánalmairól arra vonatkozóan, hogy milyen közös nemzetközi jogi eszközökkel legyen biztosított a tájaik védelme, kezelése és tervezése.

13. A firenzei tanácskozás igen biztató eredményeinek alapján, figyelembe véve az érintett nemzetközi szervezetek pozitív értékelését az Egyezmény előzetes tervezetéről¹, és a meghallgatások során előterjesztett javaslatok feldolgozása nyomán, a szerkesztőbizottság elkészítette az Európai Táj Egyezmény tervezetének végső változatát annak az ajánlásnak a

---

¹ A firenzei konferencián hivatalosan is kifejtette véleményét az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése és Kulturális örökség bizottsága, az Európai Unió Régiók bizottsága, az Unesco Világörökség bizottsága, a Védett területek nemzetközi bizottsága, a Nemzetközi Természetvédelmi Unió (IUCN) Környezetvédelmi jogi bizottsága. A tanácskozáson számos, a tájak kezelésében jártas nem kormányzati szerv is kedvezően nyilatkozott az Egyezmény előzetes tervezetéről

formájában, amelyet elfogadásra a CLRAE elé terjesztettek az 5. plenáris ülésen (Strasbourg, 1998. május 26-28.)

14. Ezt az ajánlástervezetet az Európai Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa (a Kongresszus) 1998. május 27-én elfogadta (40. sz. javaslat [1998]), felkérte az Európa Tanács Miniszteri Bizottságát, hogy vizsgálja meg az Európai Táj Egyezmény tervezetét abból a szempontból, hogy elfogadja mint az Európa Tanács egyezményét, lehetőleg a természeti és kulturális örökséget népszerűsítő akcióorozat időtartama alatt. Ez utóbbi megtartását a tagállamok állam- és kormányfői kezdeményezték az Európa Tanács 1997 októberében tartott második csúcstalálkozója folyamán.

15. Ez az ajánlás kezdeményezte továbbá az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésénél, hogy támogassa a Miniszteri Bizottságnál az Európai Táj Egyezmény tervezetének elfogadását.

16. 641. ülésükön (1998. szeptember 15-18.) az Európa Tanács minisztereinek képviselői áttekintették a 40. sz. (1998) javaslatot és felkérték az Európa Tanács Biológiai és Táj Sokféleséggel foglalkozó Bizottságát (CO-DBP) és a Kulturális örökség bizottságot (CCPAT), hogy vizsgálják meg: lehetséges és szükséges-e, hogy a CLRAE 40. sz. javaslatban (1998) megfogalmazott táj-egyezmény tervezete alapján készüljön egy Európa tanácsi egyezmény a tájakról.

17. A CC-PAT 1999. február 17-én és a CO-DBP 1999. április 19-én ismertette állásfoglalását.

18. Ezek alapján, a Miniszteri Bizottság 676. ülésén (1999. július 1-jén és 2-án) úgy döntött, hogy kormányzati szakértői különbizottságot állít fel, mely azért felelős, hogy megszövegezze az Európai Táj Egyezményt a Kongresszus tervezete alapján. A Miniszteri Bizottság a szakértői különbizottságnak különösen figyelmébe ajánlotta az Egyezmény azon cikkeit, amelyek az Egyezmény végrehajtását ellenőrző testületre vonatkoznak, és azokra a cikkekre, amelyek az európai szinten is jelentős tájak számbavételét szabályozzák.

19. Ez a szakértői bizottság három ízben ült össze (1999 szeptemberében és novemberében és 2000 januárjában), és 2000 januárjában az Egyezmény egy új tervezetét nyújtotta be a CCPAT-nak és a CO-DBP-nek. 2000. március 10-én a két bizottság közösen megvizsgálta a tervezetet és úgy döntött, hogy azt, az ülésükről készült jelentéssel [T-LAND (2000) 4] együtt átadja a Miniszteri Bizottságnak megtárgyalásra, esetleges elfogadásra és aláírásra történő megnyitásra.

20. Az előbb említett jelentésben benyújtott szöveg, a Parlamenti Közgyűlés (2000. május 25.) valamint az Európai Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa (2000. június 26.) értékeléseinek alapján az Európa Tanács főtitkára elfogadás céljából egyezménytervezetet nyújtott be a Miniszteri Bizottsághoz. A Miniszteri Bizottság az Egyezmény szövegét 2000. július 19-én fogadta el, és úgy döntött, hogy azt 2000. október 20-án aláírásra megnyitja.

II. Az Egyezmény céljai és szerkezete

21. Európa lakói elvárják, hogy az országaik területét érintő politikák és jogszabályok kialakításánál vegyék figyelembe a környezet minőségére vonatkozó igényeiket. Álláspontjuk szerint e minőség bizonyos mértékben összefügg azokkal az érzelmekkel is, amelyeket a tájak láttán éreznek. Úgy érzik, hogy több tényező hatására a tájak jó részének minősége romlik és sokféleségük szűkül, és ez kedvezőtlenül hat mindennapi életük minőségére.

22. Többé nem engedhető meg, hogy az erre a témára szakosodott tudományos és szakmai szervezetek kisajátíthassák a tájakra irányuló kutatást és egyéb idevágó tevékenységet.

23. A tájak kerüljenek be a politika fontos kérdései közé, hiszen kiemelkedő szerepet játszanak Európa lakói jólétében, akik többé nem fogadják el, hogy olyan műszaki és gazdasági folyamatok változtassák meg környezetüket, amelyekbe nincs beleszólásuk. A táj mindannyiunk ügye, és kezelése demokratikus módon is intézhető, különösen helyi és regionális szinten.

24. Amennyiben a lakosság lehetőséget kap arra, hogy aktívan részt vehessen a tájakról szóló döntések meghozatalában, nagyobb valószínűséggel azonosul majd azokkal a területekkel és városokkal, ahol dolgozik és ahol szabadidejét tölti. Ha nagyobb befolyása van környezetére alakulására, megerősítheti a helyi és regionális identitást és a jellegzetesség tudatát, ez pedig elősegíti az egyén társadalmi és kulturális önmegvalósítását. Ez pedig segítheti az érintett területek fenntartható fejlődését, minthogy a táj minősége jelentős hatással lehet az érintett térség gazdasági és társadalmi kezdeményezéseinek sikerére mind az állami, mind a magánszférában.

25. Az Egyezmény általánosságban megfogalmazott célja az, hogy az állami hatóságokat helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi szinten arra ösztönözze: fogadjanak el megfelelő politikákat és intézkedéseket az európai tájak védelme, kezelése és tervezése érdekében. Ily módon tartsák fenn és javítsák a tájak minőségét és tudatosítsák a közvéleményben, az érintett intézményekben, a helyi és regionális önkormányzatokban a tájak értékét és fontosságát és, hogy készítenek érzékenyek arra, hogy részt vegyenek a idevágó döntéshozatali folyamatokban.

26. A fentebb említett politikák és intézkedések a tájak minden formájára vonatkoznak. Az Egyezmény Európa egész területére vonatkozik, ideértve a természeti tájakat, vidéki, városi és városkörnyéki területeket is. Hatálya nem korlátozódik a táj kulturális, ember alkotta vagy természeti összetevőire; előbbieket mindegyikére és kölcsönhatásukra is vonatkozik.

27. Bár az Egyezmény elősegíti, hogy a helyi önkormányzatok tájakkal kapcsolatos hivatalos tevékenységének hatósugara kiterjedjen egy-egy ország egész területére, ez nem jelenti azt, hogy minden táj esetében ugyanazokat az intézkedéseket és politikákat kellene alkalmazni. Egy-egy táj sajátos intézkedéseket és politikákat igényel; sajátosságaitól függően helyi szinten más és más kezelést igényel, amely a fokozott védelemtől az általános védelmen, kezelésen és tervezésen át a létrehozásig terjedhet. A különböző eljárások hozzájárulhatnak az érintett területek jelentős társadalmi és gazdasági fejlődéséhez.

28. Az Egyezmény jövőre koncentrált látásmódot kíván meg mindazoktól, akiknek a döntései befolyással bírnak a tájak védelmére, kezelésére és tervezésére. Hatása átsugárzik a hatósági munka számos területére, a hatósági és magánszférában megvalósuló tevékenységek széles körére, a helyi szinttől egészen az általános európai szintekig.

29. Helyi jelentőségükön túlmenően Európa tájai különböző módon értéket képviselnek minden európai számára. Szépségüket a szűkebb szomszédságon túl, sőt a nemzeti határokon kívül is értékelik. Vannak emellett olyan tájak is, amelyek azonos jellemvonásokat mutatnak az országhatárok két oldalán is és éppen ezért határokon átnyúló intézkedéseket igényelnek. Mi több, a tájakra pozitív vagy negatív módon hatnak olyan folyamatok is, amelyek nem az adott országban erednek és nem állja útjukat országhatár. Éppen ez teszi jogossá, hogy a tájakkal európai szinten foglalkozzanak.

30. Az európai tájakhoz kapcsolódó kulturális és természeti értékek sokfélesége és minősége Európa közös örökségének részét képezi. Ebből következik, hogy Európa országainak kötelességük, hogy közösen lépjenek fel ezen értékek védelme, kezelése és tervezése végett. Csak egy az Európa Tanács szintjén hatályban levő nemzetközi egyezmény segíthet a feladat megoldásában azzal, hogy megfelelő jogi háttérrel biztosít az e területen ható egyéb kezdeményezésekhez.

31. Számos nemzetközi jogszabály hozható kapcsolatba a tájakkal közvetlenül vagy közvetve. Nincs azonban más olyan nemzetközi jogszabály, amely közvetlenül és átfogóan foglalkozna Európa tájaival és védelmükkel, annak ellenére, hogy kulturális és természeti jelentőségük kiemelkedő és nagyfokú a veszélyeztetettségük. Az Egyezmény éppen ezt a hiányt hivatott pótolni.

32. Egy nemzetközi egyezmény dinamikus jogszabály, amely az általa szabályozott téma változásaival párhuzamosan maga is alakul. Egy nemzetközi jogszabálynak, amely a tájak értékeivel foglalkozik alkalmasnak kell lennie ahhoz, hogy lépést tartson az előbbieket változásaival.

Egy ilyen egyezménynek megvan az előnye is, hogy meghatározatlan ideig alkalmazható, és hogy egy nemzetközi szervezet, jelen esetben az Európa Tanács égisze alatt hajtják végre.

33. Az Európai Táj Egyezmény a következő hatályos nemzetközi jogszabályokat egészíti ki:

- a. Egyezmény a világ kulturális és természeti örökségének védelméről (Párizs, 1972. november 16.);
- b. Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről (Bern, 1979. szeptember 19.);
- c. Egyezmény az európai építészeti örökség védelméről (Granada, 1985. október 3.);
- d. Európai egyezmény a régészeti örökség védelméről (módosított változat) (Valletta, 1992. január 16.);

valamint nemzetközi kezdeményezéseket, mint pl. a Páneurópai biológiai és a táji sokféleség stratégiája (Szófia, 1995. október 25.). Az Európai Táj Egyezménynek lehetővé kell tennie azt, hogy – ahol ez helyénvaló – formálisan is kapcsolódjanak az Egyezmény mechanizmusához az egyéb jogszabályok, kezdeményezések.

34. Az Európai Táj Egyezmény a Felek számára lehetővé teszi, hogy maguk döntsék el: milyen belső jogi eszközök felhasználásával kívánják kötelezettségeiket teljesíteni. Az Egyezmény végrehajtásához a különböző országokban felhasznált jogi, közigazgatási, adóügyi és pénzügyi megoldások a lehető legteljesebb mértékben illeszkedjenek az érintett ország hagyományaihoz. A szubszidiaritás elve alapján a tájakra vonatkozó intézkedési kötelezettségek nemcsak nemzeti és nemzetközi szinten, hanem helyi és regionális szinten is érvényesek.

35. Az Európai Táj Egyezmény preambulumból és négy fő fejezetből áll:

- a. Az I. fejezet meghatározza az Egyezmény céljait és hatályát, valamint ismerteti a legfontosabb fogalmak magyarázatát;
- b. A II. fejezet a nemzeti szinten megteendő intézkedésekről szól;
- c. A III. fejezet az európai szintű együttműködés alapját állapítja meg, ideértve a nemzetközi szintű intézkedéseket és az Egyezmény végrehajtásának figyelemmel kíséréssel felhatalmazott bizottságok szerepét;
- d. A IV. fejezet az Egyezmény és az azzal összefüggő anyagok elfogadásának eljárásaival foglalkozik.

III. Kommentár az Egyezmény rendelkezéseihez

Preambulum

36. A preambulumban röviden leírja az Európai Táj Egyezmény létrejöttét indokoló körülményeket, és a következőkre helyezi a hangsúlyt:

Az Egyezmény része az Európa Tanács azon tevékenységének, amelyet a természeti és kulturális örökség, a regionális és települési tervezés, a környezetvédelem és a helyi önkormányzati munka fejlesztése terén végez.

A fenntartható fejlődésért érzett aggodalom – amelyre a Rio de Janeiróban tartott konferencián oly nagy figyelmet fordítottak – szintén hangsúlyozza a táj fontosságát abban, hogy egészséges egyensúly jöjjön létre az európai identitást és sokféleséget kifejező természeti és kulturális örökség között és aközött, hogy a tájat a fenntartható idegenforgalom konjunktúrájának időszakában munkahelyteremtő gazdasági erőforrásként hasznosítsák.

Mind városban, mind vidéken a táj fontos összetevője a környezetnek és az embereket közvetlenül körülvevő világnak olyan esetekben is, amikor átlagos minőségű, és akkor is, amikor kiemelkedő értékű tájról van szó. Éppen ezért a lakosság tagjait arra ösztönzik, hogy aktívan vegyenek részt a tájak kezelésében és tervezésében és, hogy tudatosítsák: felelősségük van azért, ami a tájakkal történik.

Az Európa Tanács tagállamai elkötelezettek abban, hogy nemzetközi egyezmények segítségével vigyék előre közös örökségük ügyét. Tudják, hogy tájaik jelentős értékeket képviselnek, olyanokat, amelyeket hatékony nemzetközi együttműködéssel kell fenntartani és kezelni egy olyan jogszabály alapján, amelynek kizárólag a táj áll a gyújtópontjában.

I. Fejezet - Általános rendelkezések

1. Cikk - Meghatározások

37. E cikk különböző, az Egyezményben használt szakkifejezéseket határoz meg abból a célból, hogy mindenki, akinek fontosak Európa tájai, ugyanazt értse alattuk.

38. E meghatározás szerint a „táj” olyan zónát vagy területet jelent a helyi lakosok vagy a látogatók érzékelése szerint, amelynek látható jegyeit és egyéb jellemzőit természeti és/vagy kulturális (vagyis emberi) tényezők működésének eredményeképpen alakult ki. E meghatározásból kitűnik, hogy egy-egy táj kialakulásához hosszú idő szükséges, hiszen természeti erők és emberek ráhatásának eredménye. Azt is hangsúlyozza, hogy egy táj egy egységet alkot, amelyben a természeti és kulturális összetevőket egyben és nem külön-külön veszik figyelembe.

39. A „táj-politika” és a „táj minőségére vonatkozó célkitűzés” kifejezések egy-egy fázisát fejezik ki annak a stratégiának, amelyet a tagországoknak két szakaszban kell kidolgozniuk:

A „táj-politika” arra utal, hogy az önkormányzatok ismerjék fel annak szükségességét, hogy hivatalos táj-politikát dolgozzanak ki. Megállapítja az alapvető hangsúlyokat, általános elveket és stratégiai irányokat, amelyek alapján kialakíthatók a táj védelmének, kezelésének és tervezésének döntései;

Miután egy bizonyos tájat nyilvántartásba vettek és főbb jellemzőit leírták, „táj minőségére vonatkozó célkitűzés” részletesen tartalmazza azokat a jellemzőket, amelyeket a helyi lakosok környezetükben elismertetni kívánnak.

40. A továbbiakban az 1. cikk három olyan szakkifejezést határoz meg, amelyek sűrűn előfordulnak az Egyezményben. A tájak „védelme”, „kezelése” és „tervezése” a tájakkal kapcsolatos tevékenységek olyan elvei, amelyeket rugalmasan és a jövőre összpontosítva kell kezelni.

„A táj védelme” olyan intézkedésekre vonatkozik, amelyek célja, hogy megőrizze egy táj azon jelenlegi jellegzetességét és minőségét, amelyeket nagyrészt egyedi természeti vagy kulturális sajátosságainak köszönhet. Az ilyen védelemnek aktívnak kell lennie és olyan

fenntartó intézkedéseket kell tartalmaznia, amelyek megőrzik egy táj legfontosabb sajátosságait.

„A táj kezelése” bármely olyan intézkedésre vonatkozik, amelyet a fenntartható fejlődést elvével összhangban azért vezetnek be, hogy kezelhetőek maradjanak azok a változások, amelyeket objektív gazdasági, társadalmi vagy környezetvédelmi okokból kellett meghozni. Az ilyen intézkedések vonatkozhatnak a teljes táj szervezetére vagy annak egy-egy összetevőjére. Biztosítják a táj rendszeres fenntartását és azt, hogy a táj fejlődése harmonikus legyen, olyan, amely kielégíti a gazdasági és társadalmi igényeket. A táj kezelésének dinamikusnak kell lennie, és arra kell törekednie, hogy a táj minőségét javítsa a lakosság igényeivel összhangban.

„A táj tervezése” olyan szisztematikus kutatást, tervezőmunkát és építést jelent, melynek során új tájakat hoznak létre az érintett lakosok igényeinek megfelelően. Ide tartozik a szükséges tervezői munka, főleg olyan tájak esetében, amelyeket a különböző változások és állagromlás a legsúlyosabban érintett. (Pl. külvárosok, városkörnyéki és ipari térségek, tengerparti részek.) Az ilyen tervezői projektek célja, hogy átfogóan újraformálják a sérülést szenvedett tájakat.

41. Az egyes tájaknál a fenti három tevékenység egyensúlya tényleges az adott terület sajátosságaitól függ, valamint attól, hogy számára milyen célkitűzéseket fogalmazznak meg. Elképzelhetők olyan területek, amelyek a legszigorúbb védelmet igénylik. A másik véglet lehet az, amikor egy táj olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy teljes átalakítás indokolt. A legtöbb tájnál e három eljárási mód kombinációja szükséges ilyen vagy olyan mértékben, és közülük néhány bizonyos fokú beavatkozást igényel.

42. Amikor a táj védelmének, kezelésének és tervezésének legmegfelelőbb egyensúlyát keressük, emlékeznünk kell arra, hogy nem az a cél, hogy a tájat változatlanul megőrizzük, vagy „lefagyasszuk”, vagyis rögzítsük hosszú és fokozatos fejlődésének egy bizonyos állapotában. A dolog természetéből következik, hogy a tájak folyamatosan változtak és a jövőben is változnak majd, mind természeti folyamatok, mind emberi tevékenységek eredményeképpen. Valójában az lenne az ideális cél, hogy a jövő változásait úgy kezeljük: a múlttól örökölt tájaknál nyerjen elismerést a leggazdagabb sokféleség és legmagasabb minőség. Arra kell törekedni, hogy a sokféleséget és a minőséget megőrizzük, sőt gazdagítsuk, ahelyett, hogy hanyatlását tétlenül szemléljük.

2. Cikk - Az Egyezmény hatálya

43. Ez a cikk úgy rendelkezik, hogy az Egyezmény a Felek teljes területére vonatkozik, és érvényes mind a természeti, vidéki, városi és városkörnyéki térségekre. Ide értendő a szárazföld, a vizek (azaz a tavak és az édesvízzel kevert sósvizes területek) és a tengeri területek (parti vizek és felségvizek) is.

44. A 15. cikkben található fenntartás arra a lehetőségre utal, amely szerint egyes országok megtehetik, hogy egy megerősített nemzetközi egyezményt nem alkalmaznak automatikusan területük bizonyos részeire. Ez különösen tengerentúli területekre igaz (lásd a 15. cikkre vonatkozó kommentárt).

45. Az Egyezménynek eredendő vonása, hogy egyaránt vonatkozik mind átlagos minőségű, mind kiemelkedő minőségű tájakra, hiszen ezek egyaránt meghatározóan befolyásolják azt a környezetet, ahol az európaiak élnek. Ebből következően hatálya alá tartoznak mind a kiemelkedő minőségű, mind az átlagos vagy leromlott állagú tájak is. Ezt az átfogó hozzáállást a következők indokolják: minden táj az adott terület lakói számára életük színtere; a városi és a vidéki tájak néhol alig szétválaszthatóak; az európaiak többsége kisebb vagy nagyobb városban él, amelyeknek táji minősége életüket jelentősen befolyásolja; továbbá a

vidéki tájak fontos szerepet töltenek be az európai tudatban. Ráadásul az európai tájak, különösen a városkörnyékiek, napjainkban jelentős változásokon mennek keresztül.

3. Cikk - Az Egyezmény céljai

46. E cikk ismerteti az Egyezmény célkitűzéseit, melyek a következők: az európai tájak védelme, kezelése és tervezése, nemzeti intézkedések és a szerződő Felek európai szintű együttműködése révén.

47. Az Egyezmény II. Fejezete (4-6. cikkek) és III. Fejezete (7-11. cikkek) a nemzeti és az európai szintű együttműködés kérdéseit taglalja.

II. Fejezet - Nemzeti szintű intézkedések

4. Cikk - Jogkörök megoszlása

48. Ez a cikk úgy rendelkezik, hogy mindegyik Fél kormányzati apparátusa a célnak legmegfelelőbb szintjén hatja végre a tájakkal kapcsolatos tevékenységet. E tekintetben figyelembe veszi a szubszidiaritás elvét és a Helyi Önkormányzatok Európai Kartáját. Fentiekből az következik, hogy szükség esetén a végrehajtásban együttműködnek a helyi és regionális önkormányzatok és társulásai.

49. Ahol a helyi és regionális önkormányzatok rendelkeznek az ehhez szükséges jogkörrel, a tájak védelme, kezelése és tervezése hatékonyabb, ha – az ország alkotmányos berendezkedésével összhangban – az Egyezményből következő célok végrehajtását az érintett közösséghez legközelebb eső hatóság végzi el. Mindegyik országnak részletesen meg kell határozni azokat a feladatokat és intézkedéseket, amelyekért az egyes közigazgatási szintek – központi, regionális vagy helyi felelősek, továbbá az e szintek közötti együttműködés szabályait, különös tekintettel a várostervezés és regionális tervezés eszköztárára.

5. Cikk - Általános intézkedések

50. E cikk rendelkezik az Egyezmény végrehajtásához szükséges intézkedésekről. Itt a következő tevékenységekről van szó:

a. törvényben rögzítik, hogy a tájak elengedhetetlen összetevői az emberek környezetének, mint a közös kulturális, ökológiai, társadalmi és gazdasági örökségük sokféleségének visszatükröződése, és mint a helyi identitásuk alapja. Megjegyzendő, hogy több európai ország alkotmánya vagy a természeti vagy a kulturális örökségről, a környezet védelméről szóló jogszabályai már hivatkoznak a tájra;

b. olyan politikákat alakítanak ki és váltanak valóra, amelyeknek célja a táj védelme, kezelése és tervezése az Egyezmény rendelkezéseinek megfelelően, alkalmazva a 6. cikkben ismertetett speciális intézkedéseket;

c. kialakítják a részvételhez szükséges eljárásokat a társadalom tagjai, a helyi és a regionális hatóságok, valamint más érdekelt felek számára a fenti politikák kialakításához és végrehajtásához. A táj olyan ügy, amely az egész lakosságot érinti. Éppen ezért a tájokról történő gondoskodás magánszemélyek és szervezetek széles körének együttműködését igényli;

d. a tájat szisztematikusan beépítik az ország regionális és várostervezési politikájába, továbbá kulturális, környezetvédelmi, mezőgazdasági, szociális és gazdasági politikáiba, valamint minden olyan egyéb politikájukba, amelynek közvetlen vagy közvetett hatása lehet a tájakra, így pl. a közlekedésbe. E rendelkezés lényege, hogy a táj nem kezelendő a többi közügyektől elkülönítve, hiszen – kedvező vagy kedvezőtlen módon – sok egyéb szektor tevékenysége hat rá. Éppen ezért szükséges, hogy a kormányzat biztosítsa azt, hogy a tájjal kapcsolatos célkitűzéseket a közélet minden érintett területén vegyék figyelembe.

6. Cikk - Egyedi intézkedések

E cikk - egyedi intézkedésekkel foglalkozik, amelyeket a Feleknek nemzeti, regionális vagy helyi szinten kell meghozniuk.

A. Bekezdés - A téma iránti fogékonyság növelése

52. E bekezdés a téma iránti fogékonyság növelésével foglalkozik, amely létfontosságú kérdés. Minden állampolgár részesedik a tájból, egyben kötelessége is, hogy arról gondoskodjék. A tájak állapota érzékeny fokmérője egy ország közösségi fogékonyságának. Ebből a nézőpontból kell cselekedni, amikor információs és közművelődési kampányt szervezünk a nagyközönség, a választott tisztségviselők és egyesületek részére a tájak jelenlegi és a jövőben megvalósítandó értékeiről.

B. Bekezdés - Képzés és oktatás

53. A tájak védelme, kezelése és tervezése összetett kérdés, amelynek megvalósításába számos különféle állami és a magán szervezet kapcsolódik be, és olyan multidiszciplináris tevékenységeket jelent, amelyek a legkülönbözőbb foglalkozású emberek együttműködését igénylik. Ezért a Feleket arra kéri, hogy:

- a. indítsanak el magas szintű szakosított képzést a tájak értékelése és működtetése terén;
- b. segítsék elő a tájakkal foglalkozó multidiszciplináris képzést a helyi, regionális és központi közigazgatási szervek választott tisztségviselői és szakapparátusa, valamint más érintett állami vagy a magánszektorban működő szervezetek tagjai számára. E téren az a cél, hogy javuljon a tájakkal foglalkozó szervezetek szakmai felkészültsége. Néhány példa az ilyen szervezetekre: területfejlesztésre szakosodott szervezetek; a környezetvédelem, a természeti és kulturális örökség, mezőgazdasági földhasználat, idegenforgalom, ipar, építőipar és infrastrukturális tevékenységek irányításával foglalkozó intézmények;
- c. iskolai és egyetemi kurzusokat hozzanak létre, amelyek az érintett területeken a tájakkal, valamint a tájak védelmével, kezelésével és tervezésével összefüggő kérdéseket tárgyalják abból a célból, hogy a fiatalok értesüljenek a körülöttük lévő környezet kérdéseiről.

C. Bekezdés - Számbavétel és értékelés

54. E bekezdés leírja, miként kell a tájakat számba venni és értékelni, annak érdekében, hogy hosszú távon megalapozhassuk védelmüket és állaguk javítását. E tevékenység előfeltétele, hogy mindegyik tájról, annak kialakulásáról és az ott lakók által neki tulajdonított értékekről részletes ismeretekkel rendelkezünk. Az értékeléshez részletesen kidolgozott értékrendszer nem feltétlenül szükséges.

55. A C. 1. a bekezdés a Felek számára előírja, hogy kutatást kell folytatniuk abból a célból, hogy feltérképezzék tájaikat, elemezzék jellemző vonásaikat és azokat a ráhatásokat, amelyek alakítják őket. Néhány ország már elvégezte a tájak országos felmérését. Ennek eredményeképpen feltárult a különböző tájak egyedisége, hiszen mindegyiknél a természeti és emberek által létrehozott összetevők sajátos elegyét találjuk. A tájak sajátosságainak jellemzéséhez térinformatikai és más, számítógéppel segített térképészeti eljárásokat alkalmaznak, városi területeken is. Így számba vehetők, többek között a domborzati viszonyok, a településszerkezet, a földhasznosítás főbb formái, a területen végzett gazdasági tevékenységek, a lakott területek, sövények és teraszok esetleges jelenléte, jelentős vadon élő növényi és állati élőhelyek, valamint múltbeli emberi tevékenységek öröksége.

56. Létfontosságú, hogy az ilyen szakmai terepmunkába vonják be a helyi lakóközösség tagjait, a lakosság érdeklődő tagjait tágabb körben is, és más, valamely okból érdekelt feleket. Ennek formája lehet felmérések és tájékoztató találkozók szervezése.

57. A C. 1. b. bekezdés előírja a Felek részére, hogy értékeljék a számba vett tájak minőségét és vegyék figyelembe azokat az értékeket, amelyeket a közvélemény és az érdekelt felek, pl. az ottani földterületek tulajdonosai, használói és kezelői nekik tulajdonítanak. Az értékelés derítse fel, hogy az adott tájnak melyek azok az értékei, amelyek védelemre érdemesek; melyek azok a jellemzők, amelyek külön kezelést igényelnek a táj minőségének fenntartásához; és melyek azok a vonások vagy területek, amelyek állagjavítást igényelnek. Ehhez figyelembe kell venni az érintett lakosok véleményét és az egyes ágazati politikákhoz fűződő érdekeiket. Nem ritka, hogy az itt felszínre kerülő nézetek szubjektívek és eltérőek. Érdemes az értékelést először objektív ismérvek alapján elvégezni, majd a felmérés eredményeit összehasonlítani azokkal a vélekedésekkel, amelyeket az érdekelt megkérdézett személyek és érdekcsoportok elmondanak. Szükség esetén ez az összehasonlítás történhet nyilvános vizsgálat formájában is, biztosítva, hogy minden érdekelt fél kifejtthesse álláspontját. Ahhoz, hogy lakosság minél szélesebb rétegeit bevonhassuk e folyamatba, érdemes széleskörű tájékoztatást nyújtani, konzultálni a képviselői szervekkel, élni a tömegtájékoztatási eszközök lehetőségeivel és kampányok segítségével fejleszteni a téma iránti fogékonyságot.

58. A C. 2. bekezdés a nemzetközi tapasztalatcsere előnyeire utal, és jelzi, hogy azokra az Egyezmény további cikkeiben még visszatér. Nincs általánosan elfogadott módszer a tájak tanulmányozására, számbavételére és értékelésére, de jelentős mértékű tapasztalat halmozódott fel, amelyet érdemes hasznosítani. A nemzetközi együttműködés is cselekvésre ösztönzi majd az országokat és arra, hogy osszák meg a tájakra, a tájak értékére, a jelenleg tapasztalt gondokra és az alkalmazott politikákra vonatkozó ismereteiket és tapasztalataikat, valamint, hogy vegyék számba azokat a tájakat és gondokat, amelyek nemzetközi figyelmet igényelnek.

D. Bekezdés - A táj minőségére vonatkozó célkitűzések

59. E bekezdés arra kötelezi a Feleket, hogy célkitűzéseket állapítsanak meg számba vett és értékelt tájaikkal kapcsolatban és, hogy e tevékenységük során kérjék ki a lakosság véleményét. Mielőtt egy táj védelme, kezelése és tervezése érdekében bármely intézkedésre sor kerülne, elengedhetetlen, hogy a lakosság tájékoztatást kapjon arról, hogy milyen célkitűzések születtek. Ezeket a célokat az illetékes hatóság az után határozza meg, tegye világossá és hozza nyilvánosságra, hogy kikérte a lakosság és minden érdekelt fél véleményét. A célkitűzések meghatározhatók egy átfogóbb politika keretében is, amelynek gazdái az illetékes területi vagy központi állami szervek. A célokat meghatározó döntés fogalmazzon világosan az érintett táj sajátosságos jellemzőiről és minőségéről, ismertesse a tájjal kapcsolatos politika fő irányát, valamint a táj azokat a konkrét összetevőit, amelyekre a védelem, kezelés vagy tervezés irányul. Ezek után közzé kell tenni, hogy e célok eléréséhez milyen eszközöket használnak fel.

60. Legyen egyértelmű kapcsolat a célkitűzések, a számbavétel eredményei és az értékelés között egyrészt, és a célkitűzések elérése érdekében meghatározott intézkedések között másrészt.

E. Bekezdés - Végrehajtás

E bekezdés felszólítja a Feleket, hogy a tájak védelme, kezelése és tervezése érdekében alkalmazzanak meghatározott jogi, közigazgatási, adóügyi vagy pénzügyi eszközöket, miközben figyelembe veszik a már elfogadott táj-politikákat. Változatos eszközök állnak rendelkezésre. Ezek közé tartoznak a tájra vonatkozó tervek és projektek; bizonyos típusú tájak különleges státuszának leírásai; különféle tevékenységek engedélyei és használati engedélyek melyek hatással vannak a tájra, vészhelyzetre vonatkozó szabályok a veszély fenyegette táj védelmére, stb. A tagállamok feladata, hogy tájaik igényei szerint és

jogrendszerük figyelembevételével alakítsák ki és vezessék be a szükséges eszközöket. Az Egyezmény 10. cikkében említett illetékes szakértői bizottságok javaslatokat tehetnek a tekintetben, hogyan segíthető elő leginkább az Egyezmény érvényesítése.

III. Fejezet - Európai szintű együttműködés

7. Cikk - Nemzetközi politikák és programok

Az Egyezmény feladata, hogy lehetővé tegye: a nemzetközi szervezetek és programok a jövőben nagyobb mértékben vegyék figyelembe a tájakat. Ennek érdekében azok a Felek, amelyek elől haladnak a táj-kérdés tudatosításában játsszanak aktív szerepet elképzeléseik és javaslataik elterjesztése érdekében az Egyezmény 10. cikkében említett illetékes szakértői bizottságokban. Ezen felül, az Európa Tanács kapcsolódjon be konkrét tájra vonatkozó együttműködési projektekbe más nemzetközi kormányzati szervekkel egyetemben, közöttük elsősorban a következőkkel: Unesco, Európai Unió és az IUCN, valamint egyéb nem kormányzati szervezetekkel együtt.

8. Cikk - Kölcsönös segítség és információcsere

63. Az Egyezmény végrehajtásának hatékonyabbá tétele érdekében a Felek vállalják, hogy háromféle módon működnek együtt:

- a. tudományos és technikai segítséget nyújtanak egymásnak táji ügyekben tapasztalatok és kutatási eredmények összegyűjtésével és cseréjével;
- b. elősegítik táji szakemberek cseréjét elsősorban képzési és tájékoztatási célokból;
- c. információt cserélnek minden, a jelen Egyezmény rendelkezéseiben szereplő kérdésről.

64. Az elmúlt esztendőben élénkebbé vált a tájak iránti érdeklődés politikai, szakmai és tudományos körökben. Ezzel párhuzamosan gyarapodtak a tapasztalatok és az ismeretek, amelyekből a tagállamok, helyi és regionális önkormányzatok és mások meríthetnek az Egyezmény végrehajtása során. Mi több, az elektronikus kommunikáció fejlődése és az Internet elterjedése minőségileg kiválóbb eszközöket biztosít az eszmék cseréjéhez, sőt, a tájak tanulmányozásához is. E fejlemények sokkal gazdagabbá tették az eszmék cseréjének és egymás támogatásának lehetőségét, mint akár csak egy évtizeddel ezelőtt. Ily módon lehetővé vált, hogy e folyamatban Európa-szerte a helyi szereplők is részt vegyenek. Megszületett tehát az igazi „táji demokrácia”.

9. Cikk - Határokon átnyúló tájak

65. E cikk előírja, hogy a Felek valósítsanak meg határokon átnyúló programokat az olyan tájak számbavétele, értékelése, védelme, kezelése és tervezése érdekében, amelyek két vagy több ország területén fekszenek. E tevékenységük során – a Helyi Önkormányzatok Európai Kartájában megfogalmazott szubszidiaritás elvének megfelelően – a lehetőségekhez képest támaszkodjanak a helyi és regionális önkormányzatokra, és alkalmazzák az Európai keretegyezmény a területi önkormányzatok és közigazgatási szervek határ menti együttműködéséről (1980. május 21.) c. dokumentumban és kiegészítő jegyzőkönyveiben javasolt eszközöket.

10. Cikk - Az Egyezmény végrehajtásának nyomon követése

66. Az Egyezmény célkitűzései minden bizonnyal könnyebben valósulnának meg, amennyiben a szerződő Felek képviselői rendszeresen találkozhatnak, hogy kidolgozzák közös és egyeztetett programjaikat, és közösen követnék nyomon az Egyezmény végrehajtását.

67. Éppen ezért az a döntés született, hogy erre az Európa Tanács ideális keretet biztosít, minthogy jelenleg is rendelkezik olyan illetékes bizottságokkal, amelyekben minden olyan tagállam, amely aláírja jelen Egyezményt, képviselteti magát.

68. Figyelembe véve a táji tevékenységek sokrétűségét, az Egyezmény végrehajtásának nyomon követése rábízható lenne az Európa Tanács Biológiai és Táji Sokféleséggel foglalkozó Bizottságára (CO-DBP) és a Kulturális Örökség Bizottságra. E két bizottság az Európa Tanács keretén belül amúgy is olyan területen tevékenykedik, amely egybeesik az Egyezmény céljaival, és folyamatosan kapcsolatban van a Miniszteri Bizottsággal. A feladat végrehajtása érdekében e bizottságok közös találkozókat tarthatnának. Így az Egyezmény végrehajtását jól szolgálná e tanácskozási fórum. E két bizottságnak az Egyezménnyel kapcsolatos munkájába bekapcsolható továbbá a Parlamenti Közgyűlés és az Európai Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa (CLRAE) is.

69. Figyelembe véve, hogy a helyi és regionális önkormányzatok növekvő részt kapnak a tájak védelmében, kezelésében és tervezésében, az Európai Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusa (CLRAE) – amely e hatóságokat az Európa Tanácsban képviseli – szószólója lehet a Miniszteri Bizottság felé azoknak a véleményeknek, amelyekben e hatóságok reagálnak az Európa Tanácsnak az Egyezmény végrehajtását figyelemmel kísérő bizottságai jelentéseire. (Alapszabály [2000], 2. cikk, 2. bekezdés)

70. Emellett kívánatos lenne, ha a CLRAE aktívan részt venne a különböző, az Egyezmény végrehajtását ellenőrző tevékenységekben, valamint, ha állást foglalna, amikor az Európa Tanács alább ismertetett Táj Díját odaítéli.

11. Cikk - Az Európa Tanács Táj Díja

71. E cikk úgy rendelkezik, hogy a Miniszteri Bizottság – az Egyezmény 10. cikkében említett illetékes szakértői bizottságok javaslata nyomán – valamint figyelembe véve az Európai Helyi és Regionális Önkormányzatok Kongresszusának véleményét, létrehozza az Európa Tanács Táj Díját. E díj odaítélhető olyan helyi vagy regionális önkormányzatnak, ilyen hatóságok társulásainak (akár egy országban, akár határokon átnyúló módon) vagy nem kormányzati szervnek, amely olyan politikákat vagy intézkedéseket alkalmazott tájak védelmére, kezelésére vagy tervezésére céljából, amely tartós értéket képvisel és példaként szolgálhat Európa más területein működő hatóságok számára is.

72. A kitüntetést létrehozói egy olyan folyamat ösztönzőjének szánják, amelyet Európa országai hozhatnak mozgásba. Az elismerés egyszerre bátorítja és elismeri azokat, akik kiváló gazdái tájaiknak. Az Európa Tanács Táj Díja „megkoronázhatja” azt, ami egy országban nemzeti szinten történik. E folyamat részei lehetnek országos versenyek, és esetleg magában foglalhatja az érintett helyi és regionális önkormányzatok pénzügyi támogatását is.

73. Az 1. bekezdés úgy fogalmaz, hogy helyi és regionális önkormányzatok, azok társulásai, nem kormányzati szervek vagy magánszemélyek folyamodhatnak a kitüntetésért tagállamukon keresztül. Ez az eljárás lehetővé teszi, hogy a jelentkezéseket először a Felek értékeljék. Ez öltheti országos vetélkedő formáját is, amelynek során országos díjakat vagy kitüntetéseket adnak át. Ennek nyomán továbbítható az illetékes szakértői bizottság felé az országos győztes neve vagy a Táj Díjra jelentkezők szűk csoportjának listája.

74. A 2. és 3. bekezdésből kiderül, hogy az illetékes szakértői bizottság meghatározza és közzéteszi azokat az ismérveket, amelyek alapján megkapja a tagállamok jelöltjeit és értékeli teljesítményüket. A kitüntetést az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága ítéli oda.

75. A 4. bekezdés úgy szól, hogy azokat, akik a kitüntetésben részesülnek, felhívják arra: a jövőben is kitartóan tevékenykedjenek annak érdekében, hogy védjék, kezeljék és tervezzék tájukat.

IV. Fejezet - Záró rendelkezések

76. Néhány kivételtől eltekintve, a záró rendelkezések számára a következő dokumentum szolgált mintául: „minta záró rendelkezések az Európa Tanács égisze alatt kötendő egyezmények számára”, amelyet az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága a képviselők 315. tanácskozásán hagyott jóvá 1980 februárjában. Éppen ezért e cikkek legtöbbje nem igényel különösebb magyarázatot. A továbbiakban csak azokra térünk ki, amelyek kivételt képeznek ez alól.

12. Cikk - Az Egyezmény és egyéb jogszabályok viszonya

77. E cikk szövegezése olyan mintarendelkezéseket követ, amelyeket más nemzetközi egyezményekben is használtak már. Célja, hogy kapcsolatot teremtsen más, hasonló témával foglalkozó egyezmények között.

78. A jelen Egyezmény mind formájában, mind tartalmában különbözik az Unesco Egyezményétől a világ kulturális és természeti örökségéről (1972. november 16). A két egyezmény más-más célt szolgál, amint ez igaz arra a két szervezetre is, amelyek égisze alatt megszülettek. Az egyik regionális illetékességű, a másik tevékenysége az egész világra kiterjed. Az Európa Tanács Egyezménye tekinthető az Unesco Egyezmény kiegészítéseként. Ami pedig a tartalmi kérdéseket illeti, az Európa Tanács Egyezménye minden tájra vonatkozik, még azokra is, amelyek nem tartalmazznak kiemelkedő egyetemes értékeket. Ugyanakkor, az Unesco Egyezménytől eltérően, nem vonatkozik műemlékekre. Fő célja nem az, hogy kiemelkedően egyetemes értékek lajstromának összeállítását szolgálja, hanem, hogy – meghatározott elvek alapján – minden táj számára bevezesse a védelem, kezelés és tervezés szabályait. Minden egyezmény más és más sajátosságokkal rendelkezik. Ahhoz, hogy összehangolható legyen a két Egyezmény alapján végzett munka, megfontolandó a tudományos együttműködés az Unesco Világörökség Bizottsága és az Európai Táj Egyezmény 10. cikkében említett szakértői bizottságok között, az Unesco Egyezmény (1972. november 16.) 13.7 cikke és a jelen Egyezmény 7. cikke alapján.

79. Az Európai Táj Egyezmény 12. cikke azt a szándékot tükrözi, hogy az Egyezmény ne kerüljön összeütközésbe más nemzetközi jogszabályokkal. Éppen ezért úgy fogalmaz, hogy nem akadályozza más olyan szigorúbb jogszabályok alkalmazását, amelyek a tájak még kedvezőbb elbírálását írják elő.

13. Cikk - Aláírás, megerősítés és hatályba lépés

80. Az Egyezmény három hónappal az után lép életbe, hogy az Európa Tanács tíz tagállama megerősítette azt.

15. Cikk - Területi hatály

81. Ez a rendelkezés csak olyan területekre vonatkozik, amelyeknek különleges a státuszuk, mint pl. tengeren túli területek: Dánia esetében a Feröer-szigetek és Grönland, az Egyesült Királyság esetében Gibraltár, Man-sziget, Jersey vagy Guernsey.

82. Világos ugyanakkor, hogy ellentmondana a jelen Egyezmény céljainak, amennyiben bármelyik szerződő Fél területe fő részeinek valamelyikét kizárná az Egyezmény hatálya alól. Éppen ezért e megfontolás hangsúlyozását a jelen Egyezmény megszövegezői nem tartották szükségesnek.

17. Cikk - Módosítások

83. Módosítások egy egyezmény változtatását, javítását eredményezhetik. Az Egyezmény 10. cikkében említett bizottságok jogkörébe tartozik, hogy módosító indítványt tegyenek és mérlegeljék azokat, amelyeket a Felek beterjesztenek. Háromnegyedes többséggel fogadhatja el őket a Miniszteri Bizottság. Ezt követően a Felek hozzájárulását igénylik. Három hónappal azt követően lépnek életbe, hogy az Európa Tanács tagjai közül három, az Egyezményt aláíró Fél elfogadta azt.